

Cicle de conferències

Fotografia i arxiu

Dirigit per Joan Boadas i Raset

KBr

Fundación **MAPFRE**

Barcelona Photo Center

A l'acte continuat de fotografiar el segueix "inevitablement" una acumulació d'imatges que esdevenen, gairebé d'una manera natural, un arxiu. No parlem aquí de l'estat d'organització d'aquest conjunt de documents, ni de si d'una manera "inqüestionable" aquests documents en imatge adquireixen la qualitat de patrimoni. Fem referència al fet que "fotografia" i "arxiu" han esdevingut una realitat simbiòtica gairebé des del seu naixement, a la fi de la dècada del 1830. Però, una realitat estable?

Algunes xifres poden ajudar a anticipar aquesta resposta: del 1830 al 1860 es van fer als Estats Units d'Amèrica poc més de quatre mil daguerreotips diaris. L'agost del 2017, *Business Insider* calculava que les imatges fixes produïdes a tot el món aquell any arribarien als 1,2 bilions, és a dir, a tres mil dos-cents vuitanta-set milions al dia.

Aquest cicle de conferències que proposem pretén abordar les transformacions que en les últimes dècades s'han donat en aquesta relació que plantejem i pretén que fixem la mirada en diferents aspectes i valoracions que abasten des del naixement de l'arxiu fins a la seva possible "mort", tot passant per aspectes que posin en evidència la manera com s'ha tractat, i la manera com es pot tractar, la recerca i la creació a partir de l'arxiu fotogràfic.

Volem acostar-nos a conèixer l'afany que impulsa el naixement d'un arxiu i quin pot ser el motor de la seva creació. Els fotògrafs i les fotògrafes comparteixen una mateixa estratègia al davant d'aquest fet? El comportament, la voluntat de transcendir a partir del que ha estat fotografiat, és present en aquesta intenció de conservar l'obra realitzada? És el valor patrimonial cultural el que guia les estratègies que es defineixen o, també, i d'una manera primordial, el valor derivat de l'explotació econòmica, comercial, de les fotografies custodiades?

Com es fa, o com es pot fer, la recerca a partir de l'arxiu? Ho analitzarem a partir de dos conceptes bàsics: la memòria i l'oblit. Quin ha estat el paper de l'arxiu en la creació d'una determinada memòria? De quina manera la creació dels relats compromet la conservació o el rebuig d'unes fotografies? Quant hi ha d'atzar i quant de planificació en la conservació de la memòria? I de l'oblit? Quines són les fotografies que no han existit? I les que han desaparegut? Com s'ha ordit la destrucció deliberada de la memòria?

Dates

D'octubre a desembre del 2022, els dimarts: 11, 18, 25 (octubre); 8, 15, 22, 29 (novembre); i 13 (desembre)

Hora

19 h

S'oferirà servei

d'interpretació simultània en castellà en els casos en què la intervenció es faci en una altra llengua.

kbr.fundacionmapfre.org

Quines han estat les mirades creuades entre arxiu fotogràfic i creació artística i literària? Com s'ha manllevat, des de la literatura i l'art, la fotografia? Quins vincles s'han establert entre les imatges fotogràfiques i la imatge que ha construït la literatura i les altres arts, en ser utilitzada en altres contextos i per bastir nous relats?

I, finalment, quin pot ser el futur de l'arxiu fotogràfic? La ingent producció d'imatges digitals, inabastable a escala humana, n'anticipa la desaparició, almenys sota els fonaments que fins ara l'havien sustentat? La postfotografia representa una continuïtat o una ruptura definitiva amb els conceptes tradicionals, "analògics"? És cert que la intel·ligència artificial es posarà al servei d'aconseguir la comprensió d'aquest nou arxiu que ja s'està construint, però quin serà i amb quina intencionalitat se'ns mostrarà la informació finalment seleccionada? Estem convençuts que després d'escoltar les expertes i els experts que participaran en aquest cicle de conferències, molts d'aquests interrogants que nosaltres només som capaços d'apuntar, hauran rebut una resposta.

Joan Boadas i Raset

EL NAIXEMENT DE L'ARXIU

**11.10
2022** **Anne Cartier-Bresson**
Petjades, arxius, imatges.
Alguns enfocaments metodològics
sobre la conservació de les
col·leccions fotogràfiques...

Presencial i online

Aquesta presentació tractarà, des del punt de vista de la conservació del patrimoni, sobre les raons i els obstacles per a la creació d'arxius de fotògrafs professionals, ja siguin privats (en el format d'associacions o fundacions) o públics (municipals, nacionals i regionals). Mirarà de reflexionar sobre què s'ha de conservar i per a quin públic, per després definir eixos metodològics amb aquesta intenció i, segons els objectius prioritaris dels titulars dels drets patrimonials dels arxius, sigui quina sigui la seva naturalesa (imatges físiques o virtuals o qualsevol mena de documents relacionats que hi fan llum).

(Intervenció en francès amb interpretació simultània a castellà.)

Anne Cartier-Bresson (París, 1952) és conservadora honorària de Patrimoni General. S'encarrega de la secció de Fotografia i Imatges Digitals del Departament del Conservador a l'Institut Nacional de Patrimoni (INP) francès. El 1983 va ser fundadora de l'Atelier de Restauration et de Conservation des Photographies de la Ville de Paris i, posteriorment, directora fins a finals del 2017. En el període 1986-87 va ser resident a l'Acadèmia Francesa de Roma i se li va atorgar el grau de Dama de la Legió d'Honor el 2015. Està especialitzada en la història dels processos fotogràfics i la seva conservació, imparteix classes en diverses organitzacions a França i a l'estranger.

**18.10
2022** **Sergi Griño**
Evolució del model de negoci
d'un banc d'imatges

Presencial i online

Els bancs d'imatges han estat, i són, la font de documentació per a qualsevol producte editorial, publicitari i, en resum, per a tot el que contingui un element gràfic. Mentre els arxius públics són clau en la conservació i preservació del llegat històric de la nostra cultura, els arxius privats estan orientats a la comercialització d'imatges per cobrir les demandes del mercat. En aquesta ponència s'analitzaran els orígens dels bancs d'imatges comercials i la seva evolució fins avui dia, per adaptar-se a les tecnologies que han anat sorgint i aprofitar les possibilitats que ofereixen, tot garantint la continuïtat del servei proporcionat a les noves –i també canviants– necessitats dels clients i a la globalització del mercat.

Sergi Griño (Barcelona, 1969) és llicenciat en Ciències Econòmiques per la Universitat de Barcelona i MBA per la Universitat de Chicago. El 1993 va fundar l'agència fotogràfica Album. Des de llavors dirigeix l'empresa i s'encarrega de la gestió financera, l'expansió internacional i el desenvolupament tecnològic. Actualment, Album està representada per 48 agents arreu del món i ofereix plataforma tecnològica a agències de 8 països. Ha estat responsable de dos projectes al Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA) i ha participat en els projectes RDI/LCC i AR-DITO, parcialment finançats per la UE.

LA RECERCA: ARXIU I MEMÒRIA

**25.10
2022** **Míriam Díez Bosch**
El bucle capritxós de la memòria

Presencial i online

Hi ha un dolor anomenat "mal d'arxiu", una obsessió vinculada al desig d'ordenar i crear a partir de parcel·les de memòria. L'arxiu s'erigeix com a antídote a l'oblit: lloc en el qual la veritat emergeix respectant el dret a allò no explicat. Arxivar no és exposar les entranyes a plena llum, perquè una existència no sempre es deixa retenir. Arxivar és condensar memòria deixant-hi raconets i mentides. Les institucions apelen a la memòria per teixir relats col·lectius fugint d'una possible matrixització de la seva essència. La necessitat de saber qui som, o qui han estat els altres, ens bolca a la passió de vegades violenta i forçada de llistar i registrar. Els experiments a Instagram de cancel·lar l'instant substituint publicacions per imatges sense deixar traça no són capritxosos jocs de flirtejar amb la innovació, sinó una gegantesca provocació del concepte de memòria mateix.

Míriam Díez Bosch (Girona, 1973) és llicenciada en Estudis Eclesiàstics per la Facultat de Teologia de Catalunya; llicenciada en Ciències de la Informació per la UAB; professora i vicedegana de Recerca, Postgrau i Relacions Internacionals de la Facultat de Comunicacions i Relacions Internacionals Blanquerna, a la Universitat Ramon Llull, de Barcelona; directora de Global Engagement a Aleteia.org; directora de l'Observatori Blanquerna de Comunicació, Religió i Cultura; vicepresidenta de la Fundació Catalunya Religió, i vicepresidenta de la International Society for Media, Religion and Culture. A més a més, dirigeix la Càtedra de Llibertat Religiosa i de Consciència de la Universitat Ramon Llull i és doctora en Ciències Socials per la Pontificia Universitat Gregoriana.

08.11 2022 **Lluís Muntada Vendrell** **Abans de l'oblit**

Presencial i online

Imaginem un Arxiu Absolut que emmagatzemés tota mena de documents que, des de diferents angles, capturessin cadascun dels instants de cadascuna de totes les vides humanes. Hauríem aconseguit, sens dubte, un arxiu molt complet del que és real. Però també és cert que, a causa d'aquest mateix contingent de memòria hiperempírica, ens ofegariem en un oceà de sobreinformació. L'arxivística està obligada a resignificar el present. Per això, sap de primera mà que la memòria no existeix com a captació i paràlisi d'uns fets mitològicament purs. Al contrari, sap que la memòria es crea i es reelabora. És just en aquest punt de realisme quan la consciència de l'oblit construeix una memòria preventiva de l'oblit. Aquest aspecte s'erigeix en un principi i criteri epistemològic. Mirar d'identificar l'oblit induït; l'oblit com a tècnica de descartar el que és insubstancial; els mons que desapareixen davant dels nostres ulls. Amb peus descalços passegem sobre el tall brillant i afilat d'aquesta navalla que és l'*Abans de l'oblit*.

Lluís Muntada Vendrell (Riudellots de la Selva, 1964), és doctor en Filosofia i Lletres, escriptor i docent. Ha publicat els llibres de ficció *Espirals* (premi Just Manuel Casero 1989), *Canvi d'agulles* (premi Mercè Rodoreda 2002) i *L'elegància del nombre zero* (premi Setè Cel 2010). Ha fet crítica literària al diari *El País* i a la revista *L'Avenç* i és articulista en diversos mitjans de comunicació. Ha dirigit la col·lecció de literatura "Josep Pla" de la Diputació de Girona. I ha estat assessor del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i professor de grau a Comunicació Cultural de la Universitat de Girona.

LES MIRADES EN L'ARXIU: ARXIU I CREACIÓ

15.11 2022 **Josep Maria Fonalleras** **L'ús de l'arxiu en la creació literària**

Presencial i online

Un dels tòpics recurrents en la retòrica clàssica formulada per Horaci —*Ut pictura poesis*— ens planteja una relació íntima entre pintura i poesia, que es perllongarà al llarg dels segles i que té un doble sentit de circulació. La pintura emet senyals que la poesia recull i modifica amb un altre llenguatge i la literatura construeix imatges que tenen translació al món de la recreació pictòrica. I qui diu pintura o imatges, diu fotografia, per descomptat. La proposta és formular els llaços que la literatura contemporània (en casos com els de Sebald, Handke o Rulfo) estableix en relació amb un suport gràfic que, de vegades, funciona com un ressort de la maquinària del text i, en d'altres, es converteix en un afegit útil i necessari per entendre-la o per aprofundir en el seu sentit.

Josep Maria Fonalleras (Girona, 1959) és escriptor. Des del 1985 ha publicat novel·les, contes, articles i cròniques periodístiques, crítica literària, relats per a nens, traduccions, llibres de cuina i poesia. Les seves últimes publicacions són la novel·la *Climent* (premi de la Crítica Serra d'Or de novel·la), els retrats de *La sala d'estar és un camp de futbol*, el llibre de poemes *L'estiuejant*, l'assaig *Tot el que hi veig* i el volum de memòries *Un cafè a Roma*. Actualment és columnista del diari *El Periódico* i col·labora amb *El Punt-Avui* i RAC1.

22.11 2022 **María Luisa Bellido Gant** **Arxiu fotogràfic i creació artística: fragments per a un itinerari**

Presencial i online

Aquesta ponència proposa una valoració, a partir de casos concrets, sobre la presència i utilització de la fotografia en el terreny de les arts plàstiques. La fotografia no només s'ha fet servir com un instrument auxiliar que facilitava la concepció final de l'obra plàstica, sinó que ha potenciat el que s'ha anomenat la "mirada fotogràfica". Creadors com Edgar Degas, Paul Gauguin, Alfons Mucha, Medardo Rosso o Constantin Brancusi, entre molts d'altres, es van convertir en fotògrafs, alhora que la fotografia es va convertir en una tècnica clau en el procés de cristallització de grans composicions muralistes, com en el cas de David Alfaro Siqueiros o Josep Maria Sert. Amb les avantguardes, la fotografia va aconseguir més consideració com a gènere amb pes propi dins del panorama artístic. Volem, doncs, tractar aquí una sèrie d'exemples de com aquests arxius fotogràfics personals d'artistes plàstics, adquirits o generats, van servir i continuen sent útils per pensar i plasmar les seves obres.

María Luisa Bellido Gant (Córdoba, 1967) és catedràtica d'Història de l'Art a la Universitat de Granada. Les seves línies de recerca se centren en les relacions entre museus, art contemporani i cultura digital. Ha estat professora convidada en diferents universitats nacionals i estrangeres (l'Argentina, el Brasil, el Perú, l'Uruguai, Mèxic i els Estats Units) i és autora de nombrosos llibres dedicats a la museologia, el patrimoni i l'art contemporani. És responsable de la càtedra de Patrimoni del Centre de Cultura Contemporània de La Madraza (Universitat de Granada).

LA MORT DE L'ARXIU

29.11 2022 **Joan Fontcuberta** **De l'Arcàdia analògica al basar digital**

Presencial i online

Fer parlar l'arxiu. Esprémer-ne el suc. Explorar-ne els fantasmes. Okupar-lo. L'arxiu apareix com un lloc recurrent per a la creació artística aplicada a *hackejar* la història i establir nous diàlegs amb la realitat. Quan l'arxiu no està obstruït per la por o els prejudicis, sinó que s'obre a la llibertat i a la intel·ligència creativa, és com si visitéssim una inspirant cova d'Ali Babà. En aquest escenari és on més fecundes resulten la postmemòria, l'apropiacionisme, la recuperació del soroll, la posada en distància i altres metodologies arxivològiques de relat, tant en l'àmbit de la fotografia i les arts visuals com en el de la literatura. A partir del programa anomenat "Artists Meet Arxivis" desenvolupat a Colònia, i d'altres iniciatives semblants, es proposa una immersió crítica tant en arxius analògics com en digitals

Durant més de quatre dècades, **Joan Fontcuberta** (Barcelona, 1955) ha desenvolupat un treball artístic amb la fotografia, desplegant també una activitat plural com a docent, assagista i comissari d'exposicions. La seva obra forma part de les col·leccions del MoMA de Nova York, l'Art Institute de Chicago, l'IVAM de València, el MACBA de Barcelona i el Centre Pompidou a París. El 2013 va rebre el Premi Internacional de la Fundació Hasselblad. El 2021 va ser investit doctor *honoris causa* per la Universitat de la Sorbona Paris VIII.

13.12 2022 **Bernardo Riego Amézaga** **Més enllà dels algorismes: una visió humanista de la intel·ligència artificial davant l'accés als arxius**

Presencial i online

En aquests temps, amb una migració ja irreversible a la fotografia digital i un llegat fotoquímic de milions i milions d'imatges fotogràfiques conservades en els arxius, convivint amb una Internet omnipresent, inclosos els dubtes que està generant una de les seves variants, l'IdC —internet de les coses—, a la qual se sumen les immediates experiències immersives del metavers, de les preocupacions per l'anomenat capitalisme de vigilància o la por existent a la dominació dels algorismes, és evident que els humans hem perdut ja el control de l'accés a la informació. Actualment, només les màquines d'intel·ligència artificial poden ajudar-nos en aquesta tasca, indexant d'altres maneres la informació arxivada i mostrant-la als humans d'una manera inèdita fins ara. La conferència proposarà una visió humanista i positiva del que pot ser la intel·ligència artificial i del que podem aconseguir amb ella, si tenim en compte les tecnologies de la informació des d'una versió transversal i historicista, davant l'evidència que, contra les pors al futur de les tecnologies de la informació, hi ha la possibilitat que siguem a temps de fer-les més humanes i de posar-les al nostre servei.

Bernardo Riego Amézaga (Santander, 1955) és historiador de les imatges i de les seves tecnologies en la societat contemporània, especialment en el camp de la fotografia. Des del 2015 imparteix, a la Universitat de Cantàbria, l'assignatura "La societat de la informació, una perspectiva històrica", que estudia la cultura digital des dels seus antecedents culturals amb el repte de representar la realitat no només amb paraules, sinó també amb nombres, tal com fa la informàtica. Entre les seves últimes recerques, ha publicat treballs en els quals analitza, a més d'altres qüestions, els usos socials del nou espectador digital, que ja no segueix les pautes culturals creades en el temps de la modernitat.

KBr

Fundación **MAPFRE**

Barcelona Photo Center